

جامعه‌شناسی توسعه زنان

شهربانو چتری

www.ketab.ir

جامعه‌شناسان

سرشناسه: چتری، شهریانو، ۱۳۴۶
عنوان و نام‌پدیدآور: جامعه‌شناسی توسعه زنان
تالیف: شهریانو چتری

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۲۴۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۲۵-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: واژه‌نامه
یادداشت: کتابنامه

موضوع: زنان در توسعه، Women in development
موضوع: زنان در رشد اجتماعی، Women in community development
موضوع: زنان -- فعالیت‌های سیاسی، Women -- Political activity
موضوع: زنان -- اشتغال، Women -- Employment

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ج ۲/ج ۱۲۴۰ HQ
رده‌بندی دیویی: ۳۰۵/۴۲
شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۹۵۷۳۵

جامعه‌شناسان

جامعه‌شناسی توسعه زنان

تالیف: شهریانو چتری

چاپ اول: ۱۳۹۷ تهران / تعداد: ۲۰۰ نسخه
قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان / چاپ: صحاف دیجیتال: نگین
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۲۵-۴
همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است

حروفچینی، نمونه‌خوانی، صفحه‌آرایی و ویراستاری: جامعه‌شناسان
طراح جلد: افسانه آسایش

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب اصلی

دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷

کتاب‌فروشی جامعه‌شناسان

تلفن: ۰۲۱ ۶۶۰۰۰۰۵۱، ۶۶۹۵۹۶۸۰

تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست

مقدمه	۱۳
فصل اول: توانمندسازی زنان	۱۷
چشم‌انداز توانمندسازی زنان در آینده کشور	۲۸
فصل دوم: نظریه‌های توسعه	۳۱
توسعه	۳۱
فرهنگ و توسعه فرهنگی	۳۳
هویت فرهنگی	۳۶
توسعه فرهنگی اسلام	۳۶
توسعه انسانی	۳۷
توسعه پایدار	۳۸
منابع انسانی و توسعه پایدار	۳۹
توسعه زنان	۳۹
جامعه‌شناسان و نظریه‌پردازی توسعه	۴۳
نظریه نوسازی (کلاسیک)	۴۳
نظریه‌های وابستگی	۴۳
نظریه‌های وابستگی نو	۴۴
رویکردهای نظری توسعه فرهنگی	۴۴
رویکرد فرهنگ‌پذیری	۴۴
رویکرد توسعه خودمحور	۴۵
رویکرد توسعه درون‌زا	۴۵
خودباوری فرهنگی	۴۵

۴۵	پالایش فرهنگی.....
۴۵	ضرورت ارتباط آگاهانه با فرهنگ‌های دیگر.....
۴۶	نظریه پردازان جهانی شدن فرهنگ.....
۴۶	مک لوهان.....
۴۹	مارتین آلبرو.....
۴۹	تاملینسون.....
۵۰	گیدنز.....
۵۱	والرشتاین.....
۵۲	واترز.....
۵۳	پیکرده: نظری جهانی شدن و توسعه فرهنگی اسلام.....
۵۳	دیدگاه عصیان بازی فرهنگ اسلام.....
۵۳	دیدگاه رفیع دازی.....
۵۴	دیدگاه ظرفیت جهانی شدن فرهنگ اسلام.....
۵۵	دیدگاه ظرفیت جهانی شدن فرهنگ اسلام و توسعه زنان.....
۵۵	دیدگاه امام خمینی(ره) جایگاه زن در توسعه نظام جمهوری اسلامی و نقش آنان در
۵۶	بیداری اسلامی ایران.....
۶۳	رویکردهای نقش زنان در توسعه.....
۶۳	رویکرد عدالت جنسیتی و توسعه.....
۶۵	رویکرد فمینیستی به توسعه زنان.....
۶۷	رویکرد یونسکو به توسعه زنان.....
۶۷	رویکرد اسلامی به توسعه زنان.....

فصل سوم: توسعه یافتگی زنان ایران با رویکرد توسعه فرهنگ اسلام. ۷۳

۷۳	توسعه یافتگی زنان با رویکرد اسلامی.....
۷۴	نقش زن در روند توسعه معنوی، فردی.....
۷۶	تأثیر نهادهای عبادی بر نهادهای حقوقی.....
۷۶	رابطه حج و نکاح.....
۷۷	عبادات و وظایف خانوادگی.....
۷۷	نقش زن در عرصه خانواده.....

۷۹	نقش مادری زن در عرصه خانواده
۸۱	نقش همسری زن در عرصه خانواده
۸۲	نقش فرزندی زن در عرصه خانواده
۸۴	حمایت‌های مربوط به عبادت
۸۴	طواف نساء و روابط زنانشویی
۸۵	تأثیر ضوابط حقوقی بر عبادات
۸۵	نقش زن در روند توسعه اجتماعی
۸۷	تبیین دیدگاه سنت‌گرایی اسلامی
۸۷	مبانی قرآنی دیدگاه سنت‌گرایی اسلامی
۹۰	تبیین دیدگاه تمدن‌گرایی اسلامی
۹۰	مبانی قرآنی از دیدگاه تمدن‌گرایی اسلامی
۹۳	تبیین دیدگاه تمدن‌گرایی اسلامی
۹۴	مبانی قرآنی از دیدگاه تمدن‌دایه اسلام
۹۷	نقش زن در روند توسعه حقوقی
۹۸	نقش زن در روند توسعه سیاسی
۹۹	مشارکت سیاسی زنان
۹۹	مناصب سیاسی زنان
۹۹	مشارکت سیاسی زنان صدر اسلام
۱۰۰	حرکت‌های سیاسی زنان تازه مسلمان
۱۰۰	بیعت با زنان مسلمان
۱۰۵	بیعت و انتخاب
۱۰۶	همکاری در بنای پایگاه فعالیت سیاسی
۱۰۷	شرکت در جنگ‌ها
۱۰۸	الف: حرکت‌های سیاسی حضرت زهرا سلام الله علیها
۱۱۰	ب: گریه سیاسی حضرت زهرا(س)
۱۱۱	حرکت‌های سیاسی همسران پیامبر(ص)
۱۱۴	حرکت‌های سیاسی زنان صحابی
۱۱۷	حرکت‌های سیاسی حضرت زینب(س) و بانوان کربلا

۱۲۲.....	نقش زن در روند توسعه اقتصادی.....
۱۲۶.....	دیدگاه امام خمینی در مورد اشتغال و تحصیل زنان.....
۱۲۷.....	نقش زن در روند توسعه فرهنگی.....
۱۳۰.....	حق برخورداری از دانش و فناوری و نتایج آن.....
۱۳۵.....	فصل چهارم: پیشرفت‌های توسعه زنان ایران
۱۳۵.....	توسعه در بحث آموزش.....
۱۳۷.....	فعالیت‌های آموزشی مرکز زنان.....
۱۳۹.....	توسعه در بحث اشتغال.....
۱۴۴.....	توسعه در بحث بهداشت.....
۱۴۴.....	توسعه در بحث سیاست.....
۱۴۶.....	تعداد زنان در تخم در مجلس.....
۱۴۷.....	نمایندگان زنان در حکمت گذشته و جمهوری اسلامی.....
.....	برنامه‌های چهارم توسعه در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی،
۱۴۸.....	فرهنگی در دولت دهم.....
۱۵۰.....	اهم اقدامات اجرایی برنامه، حامی در دولت دهم.....
۱۵۷.....	منشور کامل حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران.....
.....	فصل پنجم: مقایسه تطبیقی براساس شاخص‌های توسعه انسانی یونسکو،
۱۷۳.....	بین کشورهای توسعه خیلی بالا و ایران (توسعه بالا)
۱۸۶.....	آموزش و تحصیلات عالی.....
۱۸۸.....	اشتغال.....
۱۹۰.....	بهداشت.....
۱۹۱.....	سیاست.....
.....	فصل ششم: نتایج حاصل از تحلیل کیفی توسعه‌یافتگی زنان ایران با
۱۹۵.....	رویکرد توسعه فرهنگ اسلام
۱۹۵.....	نقش زن در روند توسعه معنوی، فردی.....
۱۹۵.....	نقش زن در روند توسعه اجتماعی.....
۱۹۶.....	مفهوم‌شناسی مصلحت‌گرایی.....

تحلیل رویکرد سنت‌گرایی اسلامی.....	۱۹۸
تحلیل رویکرد تجددگرایی اسلامی.....	۱۹۹
تحلیل رویکرد تمدن‌گرایی اسلامی.....	۲۰۰
آسیب‌شناسی نظرات با رویکرد مصلحت‌گرایانه.....	۲۰۱
تبیینی از موضوع مصلحت.....	۲۰۲
رابطه مفاهیم انتظار و استعداد با مصلحت.....	۲۰۳
مصلحت: معیار جامع بین سه نظریه.....	۲۰۳
نقش زن در روند توسعه حقوقی.....	۲۰۷
نقش زن در روند توسعه سیاسی.....	۲۰۷
نقش زن در روند توسعه اقتصادی.....	۲۰۷
نقش زن در روند توسعه فرهنگی.....	۲۰۸
نتایج، پیشرفت‌های توسعه زنان ایران.....	۲۰۸
توسعه در بحث آموزش.....	۲۰۸
توسعه در بحث اشتغال.....	۲۰۹
توسعه در بحث بهداشت.....	۲۰۹
توسعه در بحث سیاست.....	۲۱۰
نتایج مقایسه تطبیقی ایران (توسعه بالا) با کشورهای در سرفته (توسعه خیلی بالا).....	۲۱۰
آموزش و تحصیلات عالی.....	۲۱۰
اشتغال.....	۲۱۰
بهداشت.....	۲۱۱
سیاست.....	۲۱۱
نتیجه‌گیری کلی.....	۲۱۱
مدل نظری.....	۲۱۵
پیشنهادهات.....	۲۱۶

منابع..... ۲۱۷

نمایه..... ۲۳۳

واژه‌نامه..... ۲۳۵

مقدمه

در عصر حاضر دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت فعال زنان در تمامی عرصه‌ها اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، خانوادگی امکان‌پذیر نیست. در بسیاری از کشورهای جهان سوم، راهبردهایی برای مشارکت عمومی زنان در توسعه و برطرف شدن موانع آن اتخاذ می‌شود. از جمله راهبردهای قابل ملاحظه و موثر، راهبردهای توانمندسازی زنان در امر توسعه می‌باشد. در راهبرد مزبور بر این نکته تاکید می‌گردد که مشارکت زنان، رفاً به مفهوم بهره‌مندی آنان از مزایا و نتایج برنامه‌های توسعه نیست، بلکه آنان باید در اجرای برنامه‌ها و طرح‌های توسعه مشارکت فعالانه داشته باشند. لذا اگر شرایط و امکانات و زمینه‌های لازم برای توانمندسازی زنان در امر توسعه فراهم گردد، طبیعی است که زنان بتوانند مانند مردان در امر توسعه، مشارکت داشته باشند. اما چنانچه این زمینه‌ها فراهم نگردد، می‌توان برای زنان در امر توسعه سهم و نقشی قائل شد. فراهم نشدن بسترها و زیرساخت‌ها توانمندسازی توسعه زنان در ساختار و عقاید جوامع مسلمان از دلایل و عواملی ناشی است که می‌توان از آن به موانع و چالش‌های موجود در امر توسعه زنان در جوامع مسلمان تعبیر کرد. این موانع شکاف بین وضعیت مطلوب توسعه زنان در اسلام و وضعیت موجود جوامع مسلمان را ایجاد می‌کند. در طول زمان اندیشه‌های عوام الناس همراه با مجموعه‌ای از سنت‌ها و باورهای خرافی در مورد زنان که محصول ذهن‌ها و عقاید افراد است با اسلام در آمیخته است بنابراین باید برداشت افراد از دین را از متون ثابت دینی جدا نمود. اسلام با توسعه زنان

مخالف نیست و هیچگاه اسلام بایشرفت زنان در ابعاد مختلف توسعه مخالف نبوده است و خانواده مهم‌ترین رکن در جامعه است و اگر زنان ملت‌های مسلمان در ابعاد مختلف توسعه با مشکلاتی مواجه هستند دلایل دیگری دارد و وابسته به اسلام نیست هر چند احادیث و نقل قول‌های غیرقابل قبولی به اسلام نسبت داده شده است که با روش‌های مناسب باید آنها را پاسخ داد.

بستر هر جامعه‌ای را فرهنگ آن جامعه تشکیل می‌دهد و در ایران اسلام - اکمیت دارد، بنابراین فرهنگ اسلامی و نقش زنان مسلمان ایران در برصه توسعه فرهنگی ویژه و حائز اهمیت است. گروهی اسلام را دینی، زن - مرفی نموده‌اند. در مقابل، گروهی از مسلمانان اگر نگوییم از مذهبی - ستیزانه، ولی به جرات می‌توانیم ادعا کنیم که از موضعی مردانه به دفع از اسلام برخاسته‌اند و قرائتی کاملاً مردانه از پیام وحی و برداشتی کاملاً مکران متون دینی داشته‌اند. در صورتی که اسلام دین عدالت و ظلم ستیز است چطور می‌توان ادعا کرد، به زنان که نیمی از تمام جوامع انسانی هستند ظلم روا داشت. در این کتاب باتوجه به قرآن و روایات متعدد و معتبر از حضرت رسول (ص) ادعا کردیم نه تنها اسلام زن ستیز نیست بلکه با توسعه زنان نیز مخالف نیست. اگر زنان مسلمان جهان در ابعاد مختلف توسعه پیشرفت چشمگیری نداشته‌اند، علت آن اسلام نیست چه بسا زنان غیر مسلمانی که در فقر و محرومیت بسر می‌برند. بنابراین موانع متعدد داخلی و خارجی توسعه زنان مسلمان را در بر گرفته است از جمله این موانع، ساختارهای جوامع مسلمان، هویت گم شده زن مسلمان توسط امپریالیسم فرهنگی و برداشت‌های ناروا از متون مذهبی و نداشتن رهبران لایق و هوشیار دینی برای عصری‌سازی اسلام که بررسی موانع موجود بر سر راه توسعه زنان خود کتابی مجزا را می‌طلبد. امید است.

جامعه‌شناسی توسعه یکی از شاخه‌های جامعه‌شناسی است که از اهمیت زیادی برخوردار است و مستقیماً به موضوع حساس توسعه کشورها مربوط می‌شود و به طور کلی در توسعه هم تحول فردی و هم تحول جمعی اهمیت دارد. منافع ملی و جمعی زیربنای توسعه است و در برنامه‌ریزی کلان - میانه و خرد یک کشور مدنظر قرار می‌گیرد. در این میان که زنان نیمی از افراد هر جامعه را تشکیل می‌دهند باید در این برنامه‌ریزی ر جایگاه مناسبی برخوردار باشند و به خصوص فرهنگ هر جامعه که رکن اصلی توسعه و حیاتی‌ترین موضوع سیاست‌گذاری و ارکان حاکمیت هر جامعه است مورد توجه قرار گیرد. در این کتاب نقش زنان مسلمان ایران، در توسعه فرهنگی در بستر اسلام و آنچه که شایسته توسعه زن ایرانی در جامعه اسلامی است مورد بررسی قرار می‌گیرد. توسعه مفهومی پیچیده و دارای ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. پدیده پند لایه‌ای است که لایه‌های مختلف آن با یکدیگر ارتباط دارند و عناصر تشکیل دهنده آن با یکدیگر در کنش هستند بسیاری از جامعه‌شناسان توسعه رشد فرهنگی را اصلی‌ترین عامل توسعه کشورهای عقب مانده می‌دانند. کشورهای غربی با برخوردی از نظام سرمایه داری به فرهنگی دست یافته‌اند که دارای نفوذ شدیدی است این نفوذ فرهنگی منجر به مخدع‌گر نمودن فرهنگ‌های بومی و اشاعه فرهنگ غربی، جهانی کردن فرهنگ غربی و مصرف‌گرایی نموده است. زنان که نیمی از افراد هر کشور را تشکیل می‌دهند در وابستگی یا توسعه فرهنگ یک کشور نقش اساسی دارند و باید نقش زنان را در موارد گوناگون توسعه فرهنگی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی اسلام را در کشور مورد بررسی قرار داد تا بتوانیم با حفظ هویت خود (ایرانی-اسلامی) به توسعه پایدار برسیم.